

Tillväxtavdelningen
Enheten för affärsutveckling
Boris Gyllhamn
016-544 21 57
boris.gyllhamn@energimyndigheten.se

Näringsdepartementet
Enheten för Kapitalförsörjning
Mäster Samuelsgatan 70
111 21 Stockholm

-Yttrande angående: Betänkandet – En fondstruktur för innovation och tillväxt.

Sammanfattning

Energimyndigheten anser att betänkandet på ett övergripande plan är bra och att de viktigaste bristerna i nuvarande statliga riskkapitalstruktur har adresserats.

- Energimyndigheten tillstyrker förslaget till inrättandet av en statlig fond-i-fond aktör med uppdraget att investera i fonder inriktade mot tidiga utvecklingsfaser i svenska innovativa företag med hög tillväxtpotential.
- Energimyndigheten tillstyrker förslaget att Fondinvest AB bildas genom en omstrukturering av Fouriertransform AB och Inlandsinnovation AB.
- Energimyndigheten tillstyrker förslaget till att demonstrationsanläggningsfond inrättas för investeringar i ny teknologi eller processer där produktionsanläggningar eller produktionsenheter ska producera i kommersiell skala.
- Energimyndigheten avstyrker förslaget att den planerade gröna fonden inom det nationella strukturfondsprogrammet etableras under Fondinvest AB.
- Energimyndigheten anser att den planerade gröna fonden skulle passa bättre som ett samarbete mellan Energimyndigheten och ALMI då den samlade kompetensen och erfarenheten här bättre passar in på de vägledande urvalskriterierna i det operativa nationella programmet.
- Energimyndigheten avstyrker förslaget att den planerade demonstrationsanläggningsfonden etableras direkt under Fondinvest AB.
- Energimyndigheten föreslår att samma organisation som väljs som projektägare till den gröna fonden även förvaltar den föreslagna demonstrationsanläggningsfonden. Anledningen till förslaget är att man i den organisationen kommer att ha tillgång till den kompetens som har störst erfarenhet av storskalig demonstration i Sverige.
- Energimyndigheten tillstyrker förslaget om förstärkt innovationsstöd, med tillägget att man även föreslår en gemensam satsning på utökat stöd till

pilotanläggningar och demonstration i förkommersiell fas i samarbete mellan VINNOVA och Energimyndigheten. Anledningen är att en framtida demonstrationsanläggningsfond kommer att innebära ett utökat behov av stöd för verifiering och demonstration av delkomponenter av teknik, system av teknik samt produkter innan tekniken är färdig för kommersialisering.

Övergripande synpunkter

Energimyndigheten anser att de i utredningen framställda förslagen har stor potential att avhjälpa de övergripande bristerna i dagens statliga riskkapitalsystem, som exempelvis inlåsta medel, otydliga målbilder för vissa aktörer samt avsaknad av riskvilligt kapital i tidiga skeden och för storskalig demonstration. Särskilt uppskattas initiativet till en demonstrationsanläggningsfond samt inriktningen mot att arbeta mer med indirekt finansiering för att på fondnivå stimulera privat kapital och kompetens.

De statliga insatserna för finansiering bidrar till ökad sysselsättning och en hållbar tillväxt med en omställning till ett effektivare energisystem med ökad förnybar energi. Vid finansiering av verksamheter i de tidiga utvecklingsfaserna av företag är det nödvändigt att förstå den aktuella sektorns funktion, affärslogik, utvecklings- och marknadsbehov, för att kunna rikta investeringar och finansieringsinsatser rätt. Utredningen skulle vinna på att förtydliga målbilden för den statliga interventionen samt i en analys förtydliga de finansieringsgap som finns. Detta i linje med en av huvudpunkterna i uppdraget.

Energimyndigheten arbetar bland annat strategiskt för att främja energieffektivisering i allmänhet, teknikutveckling och marknadsintroduktion av vindkraft, solceller, biogas och energieffektiva tekniker och produkter, samt utveckla nya innovativa företag som på ett aktivt sätt både kan bidra till en omställning av energisystemet och skapa tillväxt. Dessa uppgifter kan inte genomföras utan en bred och djup kunskap om teknikens status och utvecklingspotential. Sådan kompetens och kunskap tillgodogörs myndigheten genom arbetet med finansiering av forskning och kommersialisering. Dessutom identifieras nya behov av forskning och utveckling dels genom arbetet med energisystemet, dels genom samspelet med verksamheten för att främja teknikutveckling och marknadsintroduktion.

Energimyndigheten är den enda statliga aktören som har ett sektorfokus och affärsutvecklingskompetens riktad mot kommersialisering av energirelaterad miljöteknik. Ca 70 % av all miljöteknik bedöms vara energirelaterad, och den energirelaterade miljötekniken bedöms vara den som är mest kapitalkrävande och förknippas med högre risker kopplade till teknologi, marknadsefterfrågan och utformningen av politik och regleringar. Mot bakgrund av detta föreslås i detta remissyttrande Energimyndigheten ett mer direkt deltagande i de två miljö- och energiteknikinriktade riskkapitalsatsningarna, Gröna fonden och demonstrationsanläggningsfonden.

Avsnitt 2.2 i promemorian: Myndigheter som ger stöd till företag

2.2.2 Energimyndigheten

Energimyndigheten föreslår en ny beskrivande text med lydelse enligt nedan:

Energimyndigheten är förvaltningsmyndighet för frågor om tillförsel och användning av energi i samhället. Myndigheten ska verka för försörjningstrygghet och ett energisystem som är hållbart och kostnadseffektivt med en låg negativ inverkan på hälsa, miljö och klimat. Myndighetens roller i uppgifter och uppdrag kan beskrivas som styrande, stödjande och expert.

I den styrande rollen ingår bland annat att verkställa regerings- och riksdagsbeslut kring styrmedel. Den stödjande delen av verksamheten handlar om att bevilja ekonomiskt stöd till forskning, innovation och kommersialisering, samt att stödja olika aktörgrupper inom energi och miljöområdet. I expertrollen ingår bland annat att förse allmänheten, regeringen och forsknings- och kommersialiseringsverksamheten med underlag såsom statistik, analyser och prognoser.

Energimyndigheten fördelade under 2014 ca 2 miljarder kronor i stöd till insatser inom forskning och innovation (1,2 mdr), affärsutveckling och kommersialisering (191 mkr), energieffektivisering (404 mkr), förnybar energi (58 mkr) samt klimatsatser (98 mkr). Insatserna inom energiforskningen bidrar till att uppfylla energi- och klimatmålen, den långsiktiga energi- och klimatpolitiken samt energirelaterade miljöpolitiska mål.

Affärsutveckling och kommersialisering

Den del av verksamheten som arbetar med det mest marknadsnära stödet, enheten för affärsutveckling och kommersialisering (Tillväxtavdelningen), har som mål att öka nyttiggörandet av svensk energiforskning genom att stimulera en ökning av tillgången på privat kapital för tidiga innovativa företag inom energirelaterad miljöteknik.

Enheten utvärderar årligen cirka 120 ansökningar gällande kommersialiseringsprojekt från tidiga små och medelstora företag inom energiområdet. Av dessa får årligen omkring 10-15 företag ta del av stöd, i dagsläget cirka 100 miljoner kronor per år. Stöd till affärsutvecklingsprojekt är konstruerade så att en återbetalning av stödet startar när projekten leder till kommersiell framgång. Sedan 2006 har stödet utbetalats som förskott med återbetalningsskyldighet baserat på intäkter från projektets resultat. En mindre andel av stöden har bestått av mjuka lån med en amorteringsfrihet på 5 år. Under 2015 beslutades om en ny stödform, Bidrag med royalty. Samtidigt upphör användandet av förskott med återbetalningsskyldighet och mjuka lån. Bidragen villkoras med krav på minst 55 procent privat samfinansiering.

Mellan 2006 och 2014 har 79 företag beviljats lån på totalt 583 miljoner kronor. Dessa lån har medfört privat medfinansiering på ytterligare 804 miljoner kronor. De privata samfinansiärerna är ofta privat informellt riskkapital. Fyra av bolagen har börsnoterats och har ett samlat börsvärde idag på ca 1 miljard kronor.

Energimyndigheten har under perioden 2011-2014 också haft ett regeringsuppdrag att arbeta med att utveckla en mötesplats för aktörer inom miljöteknikområdet där aktörer inom olika delar av miljöteknikområdet såsom innovatörer, entreprenörer, företag, kunder, finansiärer, myndigheter med flera, får möjlighet att knyta kontakt med varandra och utbyta kunskap och information.

Syftet med mötesplatsen ska vara att främja samverkan mellan berörda aktörer och därmed bland annat bidra till att öka privata aktörers investeringar i miljöteknikområdet, med fokus på tidiga kommersiella skeden.

Avsnitt 2.6 i promemorian: EU-program

2.6.2 Grön fond

Saknas beskrivning av Energimyndighetens planerade roll i Gröna fonden annat än som finansiär. Rent formellt är det Tillväxtverket som väljer utförare i en kommande utlysning, och man utgår då från de utvärderingskriterier som Kommissionen beslutat om (beslutsnummer: C(2014)9968), och som finns specificerade i det operativa nationella programmet.¹

Energimyndigheten föreslår att fonden drivs i samverkan mellan ALMI och Energimyndigheten, där parterna tillför kompetens inom sina respektive områden. Energimyndighetens kompetenstillförsel till fondens styrelse och investeringskommitté kan exempelvis avse att tillhandahålla kunskap om olika teknikers roll i ett framtida energisystem, erfarenhet från finansiering av teknikutvecklingsprojekt inom energisektorn i tidiga skeden, övergripande kompetens gällande etablerade och nya affärsmodeller samt utvecklingsläget inom olika energirelaterade teknikområden på ett nationellt och internationellt plan, tillhandahållande av kunskap om långsiktiga prognoser för prisutveckling för olika energislag och energiskatter, kunskap om statliga styrmedel inom energi och CO₂ området, kontaktnät inkluderande forskarkollektivet, privata investerarkollektivet, olika branschkluster, andra finansieringsorgan samt etablerade mötesarenor inom sektorn samt slutligen tillgång till ett flöde av potentiella investeringsobjekt.

Avsnitt 5.2 i promemorian: En ny riskkapitalstruktur

För tydlighet; sektionerna 5.2, 5.3, 5.4 och 5.8 beskriver samma förslag, förslår en sammanslagning av dessa till en sektion.

Inrättandet av ny statlig fond-i-fond

Energimyndigheten tillstyrker det övergripande förslaget till inrättandet av en statlig fond-i-fond aktör med uppdraget att investera i fonder inriktade mot tidiga utvecklingsfaser i svenska innovativa företag med hög tillväxtpotential. Att även bygga upp en direktinvestering delverksamhet med erfarenhet av miljö- och energiteknikinvesteringar samt storskalig demonstration är tidskrävande och kostsamt, och det finns redan andra statliga aktörer som innehar både erfarenhet och kompetens för detta. Myndigheten förslår därför, till skillnad från förslaget i betänkandet, att Fondinvest AB får en renodlad roll som fond-i-fondinvesterare, där all statlig fond-i-fondverksamhet placeras. Det innebär att den nya aktörsrollen blir mer kostnadseffektiv, lättkommunicerad med en logisk struktur

¹

<http://eu.tillvaxtverket.se/download/18.63d855b314a6729003986a31/1420641582575/OP+Nationellt+program.pdf>

och inriktning. Det innebär också att Energimyndigheten föreslår att demonstrationsanläggningsfonden och den Gröna fonden inte placeras under Fondinvest AB. Däremot kan med fördel kapitalet till demonstrationsanläggningsfonden tillföras som en grön fond-i-fond placering av Fondinvest AB.

Beskrivning av den gröna fonden, sid 77

Energimyndigheten föreslår att gröna fonden inom nationella strukturfondsprogrammet inrättas som ett samfinansierat samarbetsprojekt mellan ALMI och Energimyndigheten. De viktigaste motiven till detta är att Energimyndigheten besitter omfattande sektorkompetens, finansieringserfarenhet, sektorspecifik utvärderingserfarenhet samt har en egen portfölj och tillgång till ett flöde av potentiella investeringsobjekt. ALMI har grundmurad kompetens inom direkta ägarkapitalinvesteringar i SME, verktyg för och flerårig erfarenhet av ledning av strukturfondsprojekt, lokal förankring med ett 40 tal investeringsansvariga, en egen portfölj samt ett flöde av potentiella investeringsobjekt. Parallellt med strukturfondsprojektet föreslås samma organisation ansvara för demonstrationsanläggningsfonden. Energimyndighetens erfarenhet från teknisk och affärsmässig analys och finansiering av storskaliga demonstrationsprojekt, bland annat i utlysningen Stora anläggningar samt NER300, kommer därigenom på ett kostnadseffektivt sätt att komma denna fond till nytta.

Avsnitt 5.6 i promemorian: Demonstrationsanläggningsfond

Energimyndigheten anser att en fond för detta ändamål kan komma att göra en avgörande skillnad när det gäller att skapa förutsättningar för framtida svenska exportframgångar. Då fonden riktar sig mot demonstration av anläggningar i kommersiell skala, där del av teknikrisk är undanröjd vid tidigare pilotprojekt och verifiering, så är det under forskningsförordningen svårt att finna grund för omfattande stöd i form av statliga bidrag i denna fas. Det innebär att stöd i form av statligt ägarkapital och ägarkapitalliknande finansiering, precis som har föreslagits i utredningen, är lämpliga instrument för finansiering av denna typ av anläggningar.

Även om demonstrationsanläggningsfonden avses verka i ett skede då tekniken ska bevisas efter pilotskaleförsök, kan projekten fortfarande innehålla betydande teknikrisk. För att utväxlingen av det statliga kapitalet ska vara så god som möjligt behövs i fondens organisation god kompetens kring vilka teknikrisker som föreligger vid varje finansieringstillfälle och i vilken omfattning teknikrisk föreligger. Då stora demonstrationsbehov även är kopplade till energi- och miljöteknikområdet, (se exempel på sidan 87 i promemorian), så föreslår Energimyndigheten att fonden inrättas parallellt med den gröna fonden i det föreslagna samarbetet mellan ALMI och Energimyndigheten, där en organisation och samarbete som även innefattar tillgång till rätt kompetensbas för teknisk och affärsmässig utvärdering av storskalig demonstration (Energimyndigheten) kommer att inrättas. Som jämförelse kan hänvisas till att USA:s DOE har den centrala rollen i USA:s federala storskaliga demonstration i kommersiell fas

(LPO-programmet).² Kapitalet till fonden kan med fördel tillföras som en grön fond-i fond placering av Fondinvest AB.

Avsnitt 5.6 i promemorian: Innovationsstöd

Energimyndigheten tillstyrker förslaget om förstärkt innovationsstöd med 340 miljoner kronor årligen med följande tilläggsförslag:

En satsning på storskalig demonstration i kommersiell skala kommer inte att på något sätt undanröja behovet av stöd till pilotanläggningar och storskalig demonstration i förkommersiell fas. Snarare kommer behovet att öka på grund av den pull-effekt som uppstår då demonstrationsanläggningsfonden etableras, speciellt med tanke på att den ska vara revolverande och därför ej kan ta projekt med för stor risk. Dessa projekt i förkommersiell fas är även de mycket kapitalkrävande, och den stora teknikrisken gör dessa projekt svårfinansierade, då inga kommersiella intäkter genereras ens vid ett lyckat resultat. Dock har dessa projekt lättare att få stöd under forskningsförordningen. Därför föreslår Energimyndigheten att stöd till detta område utlyses i samarbete mellan VINNOVA och Energimyndigheten. Stödet kan förslagsvis bestå av utökade medel för finansiering genom bidrag, garantier eller lån som stöd för verifiering och demonstration av delkomponenter av teknik, system av teknik samt produkter innan tekniken är färdig för kommersialisering, som kan utlysas för just den kategori av projekt som i nästa fas kan komma att passa för investeringar av demonstrationsanläggningsfonden. Det etableras på så sätt en obruten kedja från grundforskning till storskalig demonstration inom energi och miljöteknikområdet. VINNOVA och Energimyndigheten har en lång tradition av tidigare goda samarbeten, där utlysningarna VINN-NU samt Forska & Vax kan nämnas som exempel.

Energimyndigheten föreslår för detta ändamål ett årligt anslagstillskott under nästkommande forskningsproposition, att delas mellan VINNOVA och Energimyndigheten.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören Erik Brandsma. Vid den slutliga handläggningen har därutöver deltagit avdelningschefen Mattias Eriksson samt enhetschefen Mikael Fjällström. Föredragande har varit handläggaren Boris Gyllhamn.

Erik Brandsma
Boris Gyllhamn

² <http://energy.gov/lpo/mission>